

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
KARÁNAK DOKTORI ISKOLÁJA

JOGÁSZ DOKTORANDUSZOK I. PÉCSI TALÁLKOZÓJA

TANULMÁNYKÖTET

Pécs 2011

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája

JOGÁSZ DOKTORANDUSZOK I. PÉCSI TALÁLKOZÓJA

TANULMÁNYKÖTET

Szerkesztők
Bencsik András
Fülöp Péter

Pécs 2011

Kiadja a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Doktori Iskolája
7622 Pécs, 48-as tér 1

Lektorálta

Dr. Fábián Adrián PhD

tanszékvezető adjunktus

ISBN 978-963-642-405-3

Felelős kiadó: Dr. Kiss László, a Kari Doktori Iskola vezetője

A KÖTET SZERZŐI

ALFÖLDI ÁGNES DÓRA

ügyészségi fogalmazó, Debreceni Városi Ügyészség
PhD hallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

BORIS BAKOTA

assistant professor, Faculty of Law, Osijek

BARACSI KATALIN

jogász, Belügyminisztérium Rendészeti Vezetőképző- és Kutatóintézet
PhD hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

BENCSIK ANDRÁS

egyetemi tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék

BÍRÓ ISTVÁN

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

BÓDIS SZILI RÉKA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

CSATLÓS ERZSÉBET

PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

CSÁSZÁR KINGA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

CSÉCSEI HENRIETTA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

CSEFKÓ FERENC

címzetes egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék

CSILLAG ÁDÁM

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

CSÖRGITS LAJOS

aljegyző, Győr MJV Polgármesteri Hivatala
PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

DALNOKI ZSOLT

polgári védelmi főhadnagy, kirendeltség vezető, Baranya Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Szigetvári Polgári Védelmi Kirendeltsége
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

DINÓK HENRIETTA

PhD hallgató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

DOBOS ISTVÁN

PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

DRINÓCZI TÍMEA

tanszékvezető egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Alkotmányjogi Tanszék

ATTILA DUDÁS

teaching assistant, Faculty of Law, University of Novi Sad

ERCSEY ZSOMBOR

egyetemi tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jogi Tanszék

ERDŐ MARIANN

PhD hallgató, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

ERDŐS CSABA

PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

FALUS ORSOLYA

ügyvéd

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

FÜLÖP PÉTER

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

FÜRJES ANNAMÁRIA

PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

GÁCSI ANETT ERZSÉBET

PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ

egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi Tanszék

GROSU MANUELA RENÁTA

PhD hallgató, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

HADI NIKOLETT

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

HALASSY KRISZTINA

PhD hallgató, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

IVANCSICS IMRE

ny. egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Közigazgatási Jogi Tanszék

KAZUSKA MELINDA

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

KECSKÉS ANDRÁS

egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Gazdasági- és Kereskedelmi Jogi Tanszék

KEREKES VIKTÓRIA

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

KÉRYNÉ DR. KASZÁS ÁGNES ROXÁN

jogi főelőadó, Pest Megyei Rendőr-főkapitányság Hivatala
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

KIRÁLY ESZTER

PhD hallgató, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

KOVÁCS KINGA

ügyvédjelölt
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

KOVÁCS KOLOS

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

BORIS LJUBANOVIĆ

associated professor, Faculty of Law, Osijek

MÁTYÁS MELINDA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

MÉLYPATAKI GÁBOR

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

MIKÓ-KIS ANITA

PhD hallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

MOHAY ÁGOSTON

egyetemi tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi- és Európai jogi Tanszék

NAGY NOÉMI

tudományos segédmunkatárs, MTA Nyelvtudományi Intézete
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

NÉMETH CSABA

ügyvédjelölt
PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

NEPARÁCZKI ANNA VIKTÓRIA

PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

NOCHTA TIBOR

tanszékvezető egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Gazdasági- és Kereskedelmi Jogi Tanszék

NYITRAY ZSUZSA

PhD hallgató, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

PETRÉTEI JÓZSEF

egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Alkotmányjogi Tanszék

PINTÉR BEATRIX

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

PUTNOKI ZSUZSANNA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

RADOMÍR JAKAB

Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law

SIPKA PÉTER

PhD hallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

STIPTA ZSUZSA

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZABÓ ANDREA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

SZALAYNÉ SÁNDOR ERZSÉBET

egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi- és Európai jogi Tanszék

SZEKERES DIÁNA

főiskolai tanársegéd, Budapesti Gazdasági Főiskola Gazdálkodási Kar, Közgazdasági, Vállalkozás és Emberi Erőforrások Tanszéki Osztály

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

TÁRCZY EDIT ZSUZSANNA

PhD hallgató, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

TÓTH MIHÁLY

tanszékvezető egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi Tanszék

TÓTH TAMARA

PhD hallgató, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar

TÖRŐ ANDREA

PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

ZACCARIA MÁRTON LEÓ

PhD hallgató, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

TARTALOM

I. RÉSZ. PLENÁRIS ÜLÉS	13
BORIS BAKOTA – BORIS LJUBANOVIĆ:	
Citizen participation as a form of active control of public administration.....	14
ATTILA DUDÁS:	
Codification of Civil Law in Serbia	21
IVANCSICS IMRE:	
A helyi önkormányzatok az Alaptörvényben	3
RADOMÍR JAKAB:	
Unsolicited E-mail Advertising in the EU Law	35
NOCHTA TIBOR:	
Gondolatok a polgári jogunk jelenéről és jövőjéről	44
PETRÉTEI JÓZSEF:	
Az új Alaptörvény jogalkotást szabályozó rendelkezéseiről.....	47
SZALAYNÉ SÁNDOR ERZSÉBET:	
Luxembourg-Strasbourg korridor – a koherens európai alapjogvédelem új rendje	56
TÓTH MIHÁLY:	
Büntetőjogunk a változások sodrában	66
II. RÉSZ. SEKCIÓVEZETŐK TANULMÁNYAI	75
CSEFKÓ FERENC:	
Végelszámolás – eredmények és kudarcok az önkormányzatok két évtizedéből	76
DRINÓCZI TÍMEA:	
Az alkotmány és az Alaptörvény legitimitásáról	83
GÁL ISTVÁN LÁSZLÓ:	
Pénzmosás a kereskedelemben.....	100
KECSKÉS ANDRÁS:	
A tőzsdei részvénytársaságok tulajdonosi szerkezete – strukturális és jogösszehasonlító analízis.....	112
MOHAY ÁGOSTON:	
Az uniós polgárok európai parlamenti választójogának korlátozhatósága az Eman és Sevinger ügyek tükrében	132
III. RÉSZ. SEKCIÓÜLÉSEK	140
Alkotmányjogi Szekció	141
BÍRÓ ISTVÁN:	
Hajnóczy József a társadalmi szerződésről	142
BÓDIS SZILI RÉKA:	
Az intézetten kívüli szülés etikai és jogi vonatkozásai	149
CSÖRGITS LAJOS:	
Az önkormányzatok helyzete az Alaptörvény tükrében	157
ERDŐS CSABA:	
Az Országgyűlés az új Alaptörvényben	164
HADI NIKOLETT:	
Az Egyenlő Bánásmód Hatóság szerepe a fogyatékoság aspektusából.....	172
KAZUSKA MELINDA:	
A szülői felügyeleti jog az Alkotmányban	179

SZEKERES DIÁNA:	
A gazdasági mediációról és a magyar választott bíraskodást érintő változásokról.....	185
Bűnügyi Tudományok Szekció.....	191
ALFÖLDI ÁGNES DÓRA:	
A büntetőeljárásbeli bizonyítás-felvételi rendszer jövője a Stockholmi Program tükrében ..	192
CSÁSZÁR KINGA:	
A nő, mint „tipikus áldozat” és mint „tipikus tettes”. A Kaposvári Királyi Törvényszék ítélkezési gyakorlata 1879 és 1904 között.....	198
DINÓK HENRIETT:	
Közös és eltérő vonások az erőszak kriminológiai és büntetőjogi fogalmában	207
GÁCSI ANETT ERZSÉBET:	
A „Miranda-figyelmeztetések” megnyilvánulása a magyar Büntetőeljárás törvényben	214
KEREKES VIKTÓRIA:	
A társadalmi stigmatizáció vizsgálata a fiatalok delikvenciája tekintetében	223
KÉRYNÉ KASZÁS ÁGNES ROXÁN:	
A „kartelloffenzíva” buktatói	234
KIRÁLY ESZTER:	
A jogerő jelentősége a büntető eljárásban	241
MIKÓ-KIS ANITA:	
A vádalku kialakulásának rövid története az Egyesült Államokban (angliai kitekintéssel) ..	247
NEPARÁCZKI ANNA VIKTÓRIA:	
Büntető anyagi jogi problémák a terrorcselekmény harmonizációjával összefüggésben	254
TÖRŐ ANDREA:	
A büntető eljárás során felhasználható bizonyítékok európai „forgalma”	262
Idegen nyelvű szekció.....	269
ÁDÁM CSILLAG:	
Changes and challenges in world-politics today: diplomacy and strategy as a possible two-in- one solution for shaping and development of international relations of the future.....	270
ORSOLYA FALUS:	
Leprosy – a Stigmata in the 21th Century	276
ZSUZSA STIPTA:	
Administrative Legal Aspects in Higher Education.....	283
EDIT ZSUZSANNA TÁRCZY:	
Advertisement and consumer protection in the Southern European Member States of the EU.....	289
Közigazgatási Jogi Szekció	298
BENCSEK ANDRÁS:	
A békéltető testületek helye, szerepe a hazai fogyasztói jogérvényesítési rendszerben	299
ERCSEY ZSOMBOR:	
A személyi jövedelemadó és az igazságosság egyes kérdései	306
FÜLÖP PÉTER:	
Az i2010 stratégia jelentősége és az Egységes Európai Közigazgatási Tér.....	313
HALASSY KRISZTINA:	
Szükség van-e önkormányzati reformra?	320
KOVÁCS KINGA:	
A pszichiátriai betegek jogairól.....	327
PINTÉR BEATRIX:	
A Nemesfémvizsgáló és Hitelesítő Hatóság eljárásáról.....	335
TÓTH TAMARA:	
A helyi önkormányzatokat érintő főbb változások az Alaptörvényben	347

Magánjogi Szekció.....	353
CSÉCSEI HENRIETTA:	
A könyvvizsgálói felelősség időszerű kérdései hazánkban – különös tekintettel az értékhelyesbítésekre és értékbecslésekre.....	354
DOBOS ISTVÁN:	
Ingatlantulajdonnal rendelkező gazdasági társaság társasági részesedésének átruházása és átalakulása illetékjogi szempontból	390
FÜRJES ANNAMÁRIA:	
A nyugellátásra vonatkozó koordinációs szabályok	400
GROSU MANUELA RENÁTA:	
A választottbíró, mint közvetítő-békeltető	407
MÁTYÁS MELINDA:	
Gondolatok a vállalati jó hírnév sérelme folytán bekövetkezett károk megtérítéséről	418
MÉLYPATAKI GÁBOR:	
Az indoklásnélküliség megítélése az 1068/B/2010 AB. határozat és a 111/B/2011 AB. határozat tükrében	428
NÉMETH CSABA:	
A banki igényérvényesítés útvesztői	435
SÍPKA PÉTER:	
A nem vagyoni kártérítés munkajogi megítélésének problematikája a magyar és a német jogban	445
ZACCARIA MÁRTON LEÓ:	
A nemek közti foglalkoztatási szegregáció összefüggései a munkajogi normákkal.....	453
Nemzetközi- és Európaijogi szekció.....	459
BARACSI KATALIN :	
Egy civil jogsegélyszolgálat mindennapjai: Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány – „Kérdezd a gyerekjogászt!”	460
CSATLÓS ERZSÉBET:	
Enyém, tied, miénk? Fókuszban az Arktisz kontinentális talapzata	468
DALNOKI ZSOLT:	
A polgárok védelme az önkéntesség európai évében	479
ERDŐ MARIANN:	
Klímaváltozás és migráció	488
NAGY NOÉMI:	
Kettős mérce az Európai Unió kisebbségvédelmi politikájában. Miért csak az új tagállamokra vonatkoznak a koppenhágai kritériumok?.....	497
NYITRAY ZSUZSA:	
Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye és az Egyezményben biztosított jogok érvényesülése	503
PUTNOKI ZSUZSANNA:	
Az éghajlat-változás elleni globális és regionális küzdelem	512
SZABÓ ANDREA:	
Rendészeti felsőoktatás az Európai Unióban	521

Enyém, tied, miénk? Fókuszban az Arktisz kontinentális talapzata

Az Arktisz legfőbb vonzereje a kontinentális talapzata által rejtett kiaknázatlan kőolaj- és földgázkészlet.¹ 2007 fordulópont volt a térség történetében: a jégolvadás rekordot döntött,² augusztusban pedig Oroszország az Északi-sark alatti kontinentális talapzatra kitűzte a nemzeti zászlóját, így deklarálva az afelett érzett kizárólagos jogosultságát,³ amivel elindították a kontinentális talapzat felosztása iránti versenyt.⁴ Mindez felveti a kérdést: ki jogosult, jogosult-e egyáltalán bárki is az Arktisz kontinentális talapzatát megszerezni?

I. A kontinentális talapzat külső határának megvonása

A kontinentális talapzat állandóan vízzel borított tengerfenék, ahol a földrajzi összefüggés címén a parti állam speciális gazdasági jogokat élvez,⁵ azon az alapon, hogy az a parti állam szárazföldi meghosszabbítása.⁶

A kontinentális talapzat az alapvonalától számított 200 tengeri mérföldön belül a parti állam egyoldalú aktusával megvonható.⁷ Amennyiben a parti állam 200 tengeri mérföldön túl is igényt tart a kontinentális talapzat feletti kizárólagos állami jogosítványokra, akkor a 200 tengeri mérföldön túli rész tekintetében a határookra vonatkozó információt a parti állam a Kontinentális Talapzat Bizottságának (Commission on the Limits of the Continental Shelf-CLCS) köteles benyújtani.⁸ A CLCS kötelező erejű ajánlást tesz a parti államoknak a kontinentális talapzataik külső határainak megállapításával kapcsolatos kérdésekben, amely alapján a parti állam állapítja meg végleges jelleggel a külső határát.⁹ Ez a hovatartozási vizsgálat (test of appurtenance), amely azt bizonyítja, hogy az adott terület az azt igénylő

¹ Susan Joy Hassol: Impacts of a Warming Arctic: Arctic Climate Impact Assessment. ACIA, 2004. 8. o. <http://www.amap.no/acia/index.htm> (2011.01.28.)

² Scott G. Borgerson: Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming. In: Foreign Affairs 2008. évi 2. sz. 63. o.

³ Clifford Krauss et al.: As Polar Ice Turns to Water, Dreams of Treasure Abound. In: The New York Times, Oct. 10, 2005. <http://www.nytimes.com/2005/10/10/science/10arctic.html> (2011.01.28.)

⁴ Bjorn Kunoy: A New Arctic Conquest: the Arctic Outer Continental Margin. In: Nordic Journal of International Law 2007. 465. o.; Pavel Baev: Russia's Race for the Arctic and the New Geopolitics of the North Pole. Jamestown Foundation, Occasional Paper, Washington 2006. 3. o.

⁵ Vladimir Jares: The Continental Shelf Beyond 200 Nautical Miles: the Work of the Commission on the Limits of the Continental Shelf and the Arctic. Vanderbilt Journal of Transnational Law 2009. 1272. o.; Kunoy: i. m. 467. o.; Elizabeth Riddell-Dixon: Canada and Arctic Politics: the Continental Shelf Extension. Ocean Development & International Law 2008. 344. o.; Az UNCLOS definíciójának elemeriről részletesen lásd: Donat Pharand: The Continental Shelf Redefinition, with Special References to the Arctic. McGill Law Journal 1972. 536-546. o.; Ted McDormand: The Continental Shelf Beyond 200 Nm: Law and Politics in the Arctic Ocean. In: Journal of Transnational Law and Policy 2009. évi 2. sz. 162-167. o.

⁶ Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), Judgment, I.C.J. Rep.1982. 48. 47. pont.

⁷ Jares: i. m. 1265. o.

⁸ United Nations Convention on the Law of the Sea Montego Bay, 10 December 1982. 1833 U.N.T.S. 3. [UNCLOS] II. jegyzőkönyv; Kunoy: i. m. 466. o.

⁹ UNCLOS 76. cikk (8).

állam területének meghosszabbítása, vagy sem.¹⁰ Az igénybejelentést az adott állam vonatkozásában az UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea – az ENSZ 1982-es tengerjogi egyezménye) hatálybalépésétől számított 10 éven belül kell megtenni, amely határidőt igyekeznek nem jogvesztőként értelmezni.¹¹

II. Az Arktisz-államok kontinentális talapzata az Északi-sarkvidék területén: az igények kavalkádja és azok ütközése

1. A kontinentális talapzat 200 tengeri mérföldön túli határának megállapítása iránti igényt már előterjesztett államok és igényeik tartalma

a) Oroszország

Oroszországban az UNCLOS 1997. április 11-én lépett hatályba. Az állam elsőként élt a lehetőséggel, és 2001. december 20-án előterjesztette igényét a CLCS-nél,¹² amely majdnem a Jeges-tenger alatt húzódó kontinentális talapzat felére kiterjed.¹³ [1. ábra]

Az igényelt terület meghatározott részeire azonban több északi állam is igényt tarthat, amelyeket a Főtitkár értesített.¹⁴ Kanada és Dánia – akik ekkor még nem is voltak részesei az UNCLOS-nak – úgy nyilatkozott, hogy több információra van szükség ahhoz, hogy az orosz igényeket meg lehessen ítélni.¹⁵ Norvégia szerint egyértelműen területi vitáról van szó, amelyet a megfelelő vitarendezési fórum elé kell vinni,¹⁶ míg az USA egyszerűen csak túlzásként írta le az orosz igényeket.¹⁷

Tekintettel arra, hogy az orosz beadványban szereplő térképek egyikén se jelölik pontos koordinátákkal az igényeket, ezért Marc Benitah arra következtetett, hogy az állam nem a mélytengeri hátságokra alapította az igényét, ugyanis az UNCLOS 76. cikk (6) bekezdése

1. ábra Az orosz igények.

Reynolds Paul: Trying to head off an Arctic 'gold rush'. BBC News.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7423787.stm>
(2011.04.18.)

¹⁰ Riddell-Dixon: i. m. 345. o.; Ron Macnab: The Case for Transparency in the Delimitation of the Outer Continental Shelf in Accordance with UNCLOS Article 76. In: Ocean Development & International Law 2004. 3. o.

¹¹ Ld. Kunoy: i. m. 140. o.

¹² Press Release: Commission on the Limits of the Continental Shelf Receives Its First Submission: Russian Federation First to Move to Establish Outer Limits of Its Extended Continental Shelf, U.N. Doc. SEA/1729 (2001.12.21.).

¹³ Mark Jarashow: UNCLOS and the Arctic: The Path of Least Resistance. In: Fordham International Law Journal 2007. 1587 és 1591. o.; Ariel Cohen: Russia's Race for the Arctic. In: The Heritage Foundation 2007. évi 1582. sz. 1-2. o.

¹⁴ Jarashow: i. m. 1595. o.

¹⁵ Canada: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, Ref No. CLCS.01.2001.LOS/CAN (Feb. 26, 2002) (attaching Canadian submission dated January 18, 2. o.; Jares: i. m. 1284. o.; Denmark: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, Ref. No. CLCS.01.2001.LOS/DNK (Feb. 26, 2002) (attaching Danish submission dated February 4, 2002).

¹⁶ Norway: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, Ref. No. CLCS.01.2001.LOS/NOR (Apr. 2, 2002) (quoting Rule 5(a) of Annex I to CLCS, Rules of Procedure of the Commission on the Limits of the Continental Shelf, U.N. Doc. CLCS/40/Rev.1 (Apr. 17, 2008) [Norway: Notification to Russian Submission], Jares: i. m. 1285. o.

¹⁷ United States of America: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, Ref. No. CLCS.01.2001.LOS/USA (Mar. 18, 2002) (attaching U.S. submission dated February 28, 2002) 2. o.; Jares: i. m. 1285. o.

tiltja, hogy 350 tengeri mérföldön túli mélytengeri hátságokra terjesszen ki az állam igényt.¹⁸ Az érintett államok nyilatkozatai azért jelentősek, mert Oroszország élt az adatvédelmi lehetőségekkel, ezért a beadványának tartalma – egy térkép kivételével – nem nyilvános.¹⁹

Norvégia kifejtette, hogy a Barents-tenger térségében átfedik egymást a norvég és az orosz igények, blokkolva ezzel orosz igények elbírálását.²⁰ Eljárásjogi szempontból ugyanis, ha a szomszédos, vagy szemben lévő állam nem ért egyet az igénylő által beterjesztett határokkal, vagyis a CLCS eljárási szabályai²¹ I. számú mellékletének 5. cikk (a) pontja alapján területi vitáról van szó, akkor a CLCS addig nem bírálhatja el az igénylő beadványát, ameddig az érintett államok meg nem állapodnak.

A CLCS így végül úgy döntött, hogy több információra van szükség az orosz kontinentális talapzat külső határára vonatkozó állásfoglalás kialakításához,²² és úgy rendelkezett, hogy a Barents- és a Bering-tengereket érintő elhatárolásokkal kapcsolatosan egyrészt léptesse hatályba a Norvégiával kötött tengeri határokat rendező megállapodását a Barents-tengerre vonatkozóan,²³ valamint az USA-val kötött nemzetközi szerződését a Bering-tenger térségére nézve.²⁴ Az ilyen módon megállapított koordinátákat pedig juttassa el a CLCS-hez, a határvonalak tiszteletben tartásával lehet ugyanis megállapítani a 200 tengeri mérföldön túli részeket érintő határokat is.²⁵

Az USA ezen felül arra hivatkozott, hogy az Alpha-Megyelejev-hátság, továbbá a Lomonosov-hátság nem tartozik egyetlen állam kontinentális talapzatához sem, hanem a Jeges-tenger medencéjének részeként szabadon álló terület. Mindezt az UNCLOS 76. cikkének 3. bekezdésére alapozta, amely kimondja, hogy a kontinentális perem a parti állam szárazföldjének elsüllyedt meghosszabbítását foglalja magában, és a talapzat, a lejtő, valamint a küszöb tengerfenekéből és altalajából áll, viszont nem foglalja magában a mélytengeri medrét az óceáni hátságokkal. Az Alpha-Megyelejev-hátság, és a Lomonosov-hátság vulkanikus eredetű, és mint ilyen, az Izlandi-Feröeri-hátság része, amellyel azonos geológiai jelleget mutat. Az USA szerint ahhoz, hogy az oroszok bebizonyítsák, hogy az Alpha-Megyelejev-hátság víz alatti, mélytengeri hátság, és nem óceáni hátság, ahhoz ki kell mutatniuk a Lomonoszov-hátság és az orosz kontinentális perem közötti geológiai kapcsolatot.²⁶ [2. ábra]

¹⁸ Marc Benitah: Russia's Claim in the Arctic and the Vexing Issue of Ridges in UNCLOS. In: American Society of International Law 2007. évi 27. sz. 287. o.

¹⁹ Brian Spielman: An Evaluation of Russia's Impending Claim for Continental Shelf Expansion: Why Rule 5 Will Shelve Russia's Submission. In: Emory International Law Review 2009. 325. o.

²⁰ Norway: Notification to Russian Submission 3. o.

²¹ Rules of Procedure, Annex I.

²² Ld. The Secretary-General, Report of the Secretary-General on Oceans and the Law of the Sea, delivered to the Security Council and the General Assembly, 7 March, 2002, U.N. Doc. A/57/57. [U.N. Doc. A/57/57.] 38-41. pont; Ostroff Ethan, G.: International Law in the News: Russia's Claim to the Arctic. In: ILSA Quarterly 2007. évi 1. sz. 31. o.

²³ A megállapodást negyvenévnvi huzavona után végül 2010-ben megkötötték.

²⁴ A tengeri határok tekintetében az oroszok azt a határt vették figyelembe, amelyet az 1990. június 1-jén, az USA és a Szovjetunió tengeri határként megállapított, annak ellenére, hogy az orosz дума nem is ratifikálta azt. USA: Notification to Russian Submission 2. o.; Spielman: i. m. 331. o.

²⁵ U.N. Doc. A/57/57. 39. pont.

²⁶ USA: Notification to Russian Submission 3. o.; Spielman: i. m. 334. o.

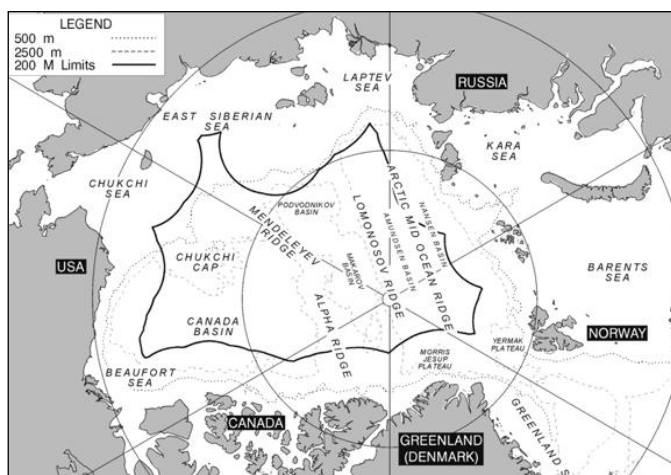
Harmadrészt az USA arra is kitért, hogy véleménye szerint az Alpha-Megyelejev-hátság kiemelkedései nem felelnek meg a mélytengeri kiemelkedések fogalmának. Mindezt két érveléssel támasztották alá. Azt állították, hogy az ilyen sziklák a szárazföldtől távol fordulnak elő a hátságokon és nem a kontinentális talapzaton. Ezen kívül mindkét fajta kőzet, ami az Alpha-Megyelejev-hátságon előfordul, északnyugat-kanadai eredetű, és egyébként sem csakis kizárólag az orosz kontinentális talapzaton található ilyen.²⁷

A negyedik kritika az USA részéről az, hogy Oroszország beadványában nem szerepel a mélytengeri hátság elnevezés. Nem azt állítják, hogy az oroszok nem hivatkoztak az UNCLOS 76. cikk (6) bekezdésére, hanem azt, hogy magát az elnevezést mellőzték az egész beadványban.²⁸ Természetesen ezért nem lehet visszautasítani az igény elbírálását, azon az alapon, hogy az állam nem hivatkozta meg az összes releváns jogszabályi helyet,²⁹ de ez a kritika is közelebb visz ahhoz, hogy mi is lehetett az oroszok 2001. évi beadványának tartalma.

Kanada és Dánia az a két állam, amelyeknek az igényei leginkább ütközhetnek az orosz igényekkel, mégis ők ketten produkálták a legrövidebb állásfoglalást az orosz igényekkel kapcsolatban. Mindkét állam annyit jelzett, hogy nincs abban a helyzetben, hogy megítélhetné az orosz igények jogszerűségét.³⁰

A CLCS végül úgy döntött, hogy a betérjesztett orosz igények alapján nem elegendőek az információk ahhoz, hogy javaslatot tegyen, így azt tanácsolta Oroszországnak, hogy rendezze a tengeri határokat az Arktiszon: a Barents-tengeren a norvégokkal, a Bering-tengeren pedig az Egyesült Államokkal, valamint folytassa a kutatásokat, és akkor forduljon újra igényrel a CLCS-hez.³¹

Az oroszok 2007 nyarán tudományos expedíciót küldtek az Északi-sarki tengerfenékhez, ahol kitűzték az orosz zászlót, hogy ezzel

2. ábra Tengeri határok.

Macnab, Ron - Neto, Paul - Van De Poll, Rob: "Cooperative Preparations For Determining the Outer Limit of the Juridical Continental Shelf in the Arctic Ocean: A Model for Regional Collaboration in Other Parts of the World?" *IBRU Boundary and Security Bulletin* Vol. 9. No. 1. 2001. p. 87.

²⁷ Ld. 26. jegyzet.

²⁸ USA: Notification to Russian Submission 2-3. o.; Spielman: i. m. 335. o.

²⁹ Ld. CLCS Guidelines, 9.1.4. pont.

³⁰ Canada: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf (Feb. 26, 2002), http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS_CANtext.Pdf (2011.02.10.); Denmark: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf (Feb. 26, 2002), http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS_DNKtext.pdf (2011.02.10.)

³¹ Report of the Secretary-General to the Fifty-seventh session of the General Assembly under the agenda item Oceans and the Law of the Sea, U.N.Doc. A/57/57/Add.1., 39. pont.; Betsy Baker: Law, Science and the Continental Shelf: the Russian Federation and the Promise of Arctic Cooperation. In: *American University's International Law Review* 2010. 268-269. o.

is jelezzék a szándékaik komolyságát,³² de új igénylést még nem nyújtottak be a CLCS-hez.³³

b) Norvégia

Norvégia 1996. június 24-én ratifikálta az UNCLOS-t, amely 1996. július 24-én lépett hatályba, a CLCS-hez pedig 2006. november 27-én nyújtotta be a kontinentális talapzat külső határának megállapítására vonatkozó igényét.

Norvégia további 250.000 km²-t szeretett volna a már meglévő kontinentális talapzatához csatolni, amely a Barents-tenger alatti, ún. Loop-mélyedést és a Norvég-tenger alatti Banana-mélyedést, valamint a Jeges-tenger alatt húzódó Nyugat-Nansen-medencét foglalja magában.³⁴ Nemcsak a saját igényeit vázolta, hanem részletesen kitért arra is, hogy melyek azok a területek, ahol más államok igényével is számolni lehet: a Barents-tengeren a Loop-mélyedés, valamint a Jeges-tengeren a Nyugat-Nansen-medence is orosz-norvég területi vita tárgya az igényátfedések miatt.³⁵ Ezidáig egyedül a Barents-tengerre vonatkozó negyven éves határvitát sikerült rendezni 2010 végén Murmanszkban, így a Nyugat-Nansen-medence keleti része tekintetében megszületett a határ.³⁶

A többi esetleges területi vita tekintetében, 2006. szeptember 20-án szakértői konzultációkat követően Norvégia, Izland és Dánia külügyminisztere, valamint a Feröer-szigetek miniszterelnöke aláírták az Agreed Minutes³⁷ elnevezésű megállapodást a Banana-mélyedés déli részének jövőbeni elhatárolásának kérdésében. A megállapodás szerint a szerződő felek a jövőben benyújtandó igényeik esetében hozzájárulnak ahhoz, hogy a CLCS az ajánlását a megállapodást figyelembe véve hozza meg, illetve kötelezik magukat arra, hogy abban az esetben, ha bármelyikük benyújtja igényét a CLCS-hez, a többi állam jegyzékben tájékoztatja a Főtitkárt a hozzájárulásáról ahhoz, hogy a CLCS a mindhármukat érintő területek vonatkozásában is kialakíthassa az állásfoglalását. Egyetértettek továbbá abban is, hogy a CLCS javaslata nem befolyásolja a már meglévő kétoldalú kontinentális-talapzat elhatárolási szerződések tartalmát.³⁸ A végleges határokat ugyanis kétoldalú egyezményekkel fogják rögzíteni az érintett államok, amikor majd az összes részes fél vonatkozásában megszületik a CLCS kötelező erejű állásfoglalása.³⁹ Ennek megfelelően terjesztette be a norvég kormány az igényét, Dánia és Izland pedig hivatalos álláspontban fejtette ki, hogy nem

³² Reynolds Paul: Russia Ahead in Arctic 'Gold Rush,' BBC NEWS, Aug. 1, 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/6925853.stm (2011.01.31.); Russia's Arctic policy to 2020 and Beyond. <http://www.arcticprogress.com/2010/11/russias-arctic-policy/> (2011.02.10.)

³³ Ld. McDorman: i. m. 176. o.

³⁴ Continental Shelf Submission of Norway in Respect of Areas in the Arctic Ocean, the Barents Sea and the Norwegian Sea. Executive summary. [Submission of Norway] http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/nor06/nor_exec_sum.pdf (2011.02.06.); 6. o.

³⁵ Submission of Norway, 14. o.; Spielman: i. m. 327. o. Note from the Russian Federation to the Secretary-General of the U.N. in Reference to Receipt of Submission by Norway, Ref. No. 82/n (Feb. 21, 2007) http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/nor06/rus_07_00325.pdf (2011.01.29.)

³⁶ Russia and Norway sign Maritime border agreement. 15 Sept. 2010. <http://www.bbc.co.uk/news/business-11316430> (2011.03.29.)

³⁷ Agreed Minutes on the Delimitation of the Continental Shelf beyond 200 Nautical Miles between the Faroe Islands, Iceland and Norway in the Southern Part of the Banana Hole of the Northeast Atlantic. <http://www.regjeringen.no/en/dep/ud/Documents/Laws-and-rules/retningslinjer/2006/Agreed-Minutes.html?id=446839> (2011.02.03.)

³⁸ Submission of Norway 11. o.

³⁹ Press Release: Norwegian Mission to U.N., Agreement on Continental Shelf in the Norwegian Sea (Sept. 20, 2006), <http://www.norway-un.org/News/Archive+2006/Important+agreement.htm> (2011.01.29.)

mond ellent a beterveztett norvég igényeknek.⁴⁰ A CLCS 2009 március 27-én teljes mértékben helyt adott a norvég igényeknek.⁴¹

c) Izland

Izland ugyan nem klasszikus Arktisz-állam, de földrajzi adottságai miatt a kontinentális talapzatának északi része az Arktisz alatt húzódik.

Izlandon az UNCLOS 1994. november 16-án lépett hatályba, a kontinentális talapzatra vonatkozó igényt pedig 2009. április 29-én nyújtották be a CLCS-hez. Az igény részleges: nem vonatkozik olyan területekre, amelyek esetében más államok igénye is szóba jöhet, ezért a Hatton-sziklaságra, és a Reykjanes-hátságra (a nyugati és déli területek kivételével) majd később nyújt be igényt, a 2009-es beadvány így kizárólag az Ægir-medence területére vonatkozik.⁴² Az izlandi igények vonatkozásában a CLCS még nem hozta meg ajánlását.⁴³

d) Dánia

Az UNCLOS Dániában 2004. december 16-án lépett hatályba, a kontinentális talapzat külső határának megállapítása iránti igényt pedig 2009. április 29-én nyújtotta be az állam, ugyanazon a napon, mint Izland. Dánia, Grönland, és a Feröer-szigetek nyomán tarthat számot arktiszi területekre. A geológiai adatok igazolása érdekében indították el a Dán Kontinentális Talapzat Projektet, amely öt potenciális területre vonatkozóan vizsgálja a dán lehetőségeket.⁴⁴

Az állam 2009-ben – az Agreed Minutes rendelkezéseinek megfelelően – a vitáktól potenciálisan mentes, a Feröer-szigetek északi részéhez tartozó kontinentális talapzat vonatkozásában nyújtott be arktiszi igényt, amelyet a CLCS még nem bíralt el.

⁴⁰ Note from Denmark to the Secretary-General of the U.N. in Reference to Receipt of Submission by Norway, Ref. No. 119.N.8 (Jan. 24, 2007) http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/nor06/dnk07_00218.pdf (2011.01.29.); Note from Iceland to the Secretary-General of the U.N. in Reference to Receipt of Submission by Norway, Ref. No. FNY07010008/97.B.512 (Jan. 29, 2007)

http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/nor06/isl07_00223.pdf (2011.01.29.)

⁴¹ Summary of the Recommendations of the Commission on the Limits of the Continental Shelf in regard to the Submission made by Norway in Respect of Areas in the Arctic Ocean, the Barents Sea and the Norwegian Sea on 27 November 2006. Adopted by the Commission on 27 March 2009. [CLCS Recommendation to Norway] http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/submission_nor.htm (2011.02.10.) 4.2 pont.

⁴² The Icelandic Continental Shelf. Partial Submission to the Commission of the Limits of the Continental Shelf pursuant to article 76, paragraph 8 of the United Nations Law of the Sea in respect of the Ægir Basin area and Reykjanes Ridge. Part I. Executive Summary. 16. July 2009. 5. o. http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/submission_isl_27_2009.htm (2011.02.09.)

⁴³ Ld. Submissions, through the Secretary-General of the United Nations, to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, pursuant to article 76, paragraph 8, of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982. Updated on 7 December 2010.

http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/commission_submissions.htm (2011.02.10.)

⁴⁴ Danish Team Heads for North Pole. *BBC NEWS*, Aug. 13, 2007. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6941134.stm> (2011.02.01.); Partial Submission of the Government of the Kingdom of Denmark together with the Government of the Faroes to the Commission on the Limits of the Continental Shelf: The Continental Shelf North of the Faroe Islands. 5. o.; Ministry of Science, Tech. & Innovation: The Continental Shelf Project. http://a76.dk/lang_uk/main.html (2011.02.10.)

2. A kontinentális talapzat 200 tengeri mérföldön túli határának megállapítása iránti igényt még elő nem terjesztett Arktisz-államok és álláspontjuk

a) Kanada

Az állam 2003. november 7-én ratifikálta az UNCLOS-t, de a mai napig sem nyújtott be igényt a CLCS-hez.⁴⁵ A kanadai tudósok azon dolgoznak, hogy bebizonyítsák, hogy az Alpha-hátság – egy 2000 km hosszú víz alatti hegység-hálózat – a kanadai kontinentális talapzat része.⁴⁶

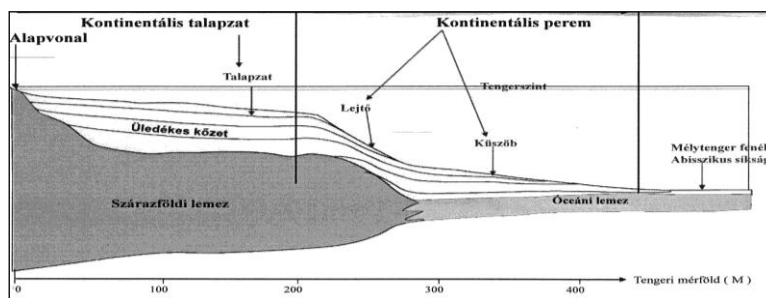
b) Az USA

Az USA nem terjesztett elő kontinentális talapzattal kapcsolatos igényeket, ugyanis a mai napig sem ratifikálta az UNCLOS-t, emiatt a benne foglalt jogokkal sem élhet.⁴⁷ 2007. október 31-én a Szenátus külügyi bizottsága támogatását adta ahhoz, hogy a Szenátus ratifikálja az UNCLOS-t, mivel ennek hiányában a potenciális kontinentális talapzat iránti igényeinek sem lehet jövője, ráadásul a Tengerfenék Hatóságának sem lehet a tagja.⁴⁸ Az USA azonban jelentős kontinentális talapzati igényekkel rendelkezik az Arktiszon, amelyet viszont tradicionálisan a Truman-deklarációra alapít.⁴⁹

III. Kiemelkedések, hátságok: elhatárolási kérdések

A kontinentális talapzat külső határának meghosszabbítása kérdésében a legfontosabb kérdés, hogy mi minősül kontinentális talapzatnak: ezen áll vagy bukik az államok igénye.

Az UNCLOS 76. cikke úgy rendelkezik, hogy a kontinentális perem a parti állam szárazföldjének elsüllyedt meghosszabbítását foglalja magában: a talapzat, a lejtő és a küszöb

3. ábra A kontinentális talapzat és perem.

Forrás: Kende, Tamás: Terület.

<http://www.nemzetkozijog.hu/> (2011.02.06.)

⁴⁵ Canada's Extended Continental Shelf, <http://www.international.gc.ca/continental/index.aspx?lang=eng> (2011.01.28.); Berthiaume, Lee: Icebreaker Replacement Deadline Looms. In: Embassy Ottawa, Feb. 27, 2008. 1. o. 10. <http://embassymag.ca/pdf/view/2008-02-27> (2011.01.28.).

⁴⁶ Boswell, Randy: Canadian Expedition Seeks to Prove Claim on Underwater Ridge. In: National Post, Toronto, February 15, 2008. <http://www.nationalpost.com/news/canada/story.html?id=311913>. (2011.01.30.); Defining Canada's Continental Shelf. http://www.international.gc.ca/continental/limits-continental-limit.aspx?lang=eng&menu_id=20&menu=R (2011.02.11.) ISTED, Kathryn: Sovereignty in the Arctic: an Analysis of Territorial Disputes & Environmental Policy Considerations. Journal of Transnational Law & Policy, 2009. évi 2. sz. 357. o.

⁴⁷ Marjorie A. Browne: The U.N. Law Of The Sea Convention and The United States: Developments Since October 2003. CRS Report for Congress, Oct. 31, 2007. 4. o. <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21890.pdf> (2011.01.29.); Az USA hozzáállását a tengerjoghoz részletesen ld.: Elliot L. Richardson: Power, Mobility and the Law of the Sea. Foreign Affairs 1980. évi 4. sz. 902-919. o. Ted L. Mcdorman: Global Ocean Governance and International Adjudicative Dispute Resolution. In: Ocean & Coastal Management 2000. 259. o

⁴⁸ Browne: i. m. 6-8. o.; Isted: i. m. 364. o.

⁴⁹ Isted: i. m. 365. o.

tengerfenekéből és altalajából áll. Nem foglalja magában a mélytengeri medret az óceáni hátságokkal, illetve az alattuk fekvő altalajt. A 76. cikk (6) bekezdése pedig kimondja, hogy az (5) bekezdésben megállapított külső határokra vonatkozó mélységi, illetve távolsági limitek ellenére a tenger alatti hátságokon a kontinentális talapzat külső határa nem nyúlhat az attól az alapvonalától számított 350 tengeri mérföldön túl, ahonnan a parti tenger kiterjedését mérik. Ez a szabály viszont nem alkalmazható azokra a tenger alatti kiemelkedésekre, melyek a kontinentális perem természetes alkotóelemei, úgymint a fennsíkjai, magaslatai, fedőkőzete, sziklapadjai és hegynyúlványai.

Az eljárási útmutató az elhatárolási kérdésekben próbál segítséget nyújtani.⁵⁰ A kérdésnek különös jelentősége van, ugyanis ettől függ többek között az orosz igények megítélésének a kérdése, de a CLCS a norvég igényekkel kapcsolatban is vizsgálta a kérdést a Vøring-fennsík esetében.

A 76. cikk három fajta kiemelkedést különböztet meg az óceán talaján: az óceáni hátságokat (oceanic ridges), a tengeri hátságokat (submarine ridges) és a tengeri kiemelkedéseket (submarine elevations), a pontos meghatározásra vonatkozóan viszont semmilyen eligazítást nem ad. A három fogalom megkülönböztetése azonban nem múlhat az elnevezésen, csupán geológiai adatokon alapulhat. Az eljárási útmutató összefoglalóan, hátság elnevezéssel illet különböző geológiai képződményeket a vulkanikus eredetűektől a tektonikus lemezmozgások eredményéig, a felsorolás azonban nem taxatív.⁵¹

A szakirodalomban az óceáni hátság elnevezést nem alkalmazzák következetesen. Bizonyos esetekben csak olyan hátságot értenek alatta, amely óceáni bazaltsziklából áll, vannak viszont olyan hátságok, amelyek az idők folyamán kontinentális közetrétegből óceáni közetréteggé alakultak, valamint olyanok is, amelyek a kontinentális perem részeként a kezdetektől jelen voltak, és azóta befolyásolták a perem állapotát, ennél fogva azok morfológiailag, illetve üledékvastagság szempontjából egyedieké váltak. Az eljárási útmutató sem definiálja az óceáni, illetve a tengeri hátságokat, hanem azt hangsúlyozza, hogy az ilyenfajta kiemelkedés megítélésének alapja mindig tudományos vizsgálat, amely szerint az vagy a szárazföld meghosszabbított része vagy sem, milyen azok morfológiája, alakja, valamint, hogy milyen a geológiai kapcsolatuk a kontinentális peremmel.⁵² Emiatt a CLCS a hátságok esetenkénti vizsgálatát vezette be, és nem általános szabályozás alá próbálja besorolni őket.⁵³

A tenger alatti kiemelkedéseket fennsík, magaslat, fedőkőzet, sziklapad és hegynyúlványa elnevezéssel is illeti az UNCLOS 76. cikkének (6) bekezdése. A felsorolás itt is csak példálózó, viszont közös bennük, hogy a kontinentális perem szerves részei, alkotóelemei, annak kialakulási folyamatának részei, így a kontinensek növekedési fázisának részesei, amely alapján aktív és passzív perem között tehető különbség. Eszerint közös bennük, hogy a perem részeként a szárazfölddel alaktanilag folytonosak, köztanilag azonos felépítésűek, és azonos eredetűek, azonos lemeztektonikai fejlődési utat jártak be. A tengeri

⁵⁰ CLCS/11 - Scientific and Technical Guidelines of the Commission on the Limits of the Continental Shelf, 13 May 1999. [CLCS Guidelines] http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/commission_guidelines.htm (2011.02.11.)

⁵¹ CLCS Guidelines 7.1.7. – 7.2.2. pont.

⁵² Uo. 7.2.10. pont; John E. Noyes: "Judicial and Arbitral Proceedings and the Outer Limits of the Continental Shelf." *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2009. 1227. o.

⁵³ CLCS Guidelines 7.2.11. pont.

hátságokra is részben igazak ezek a feltételek, de nem egyszerre az összes, és ez a fő különbség a két kategória között.⁵⁴

Az egyetlen arktiszi példa, amely vonatkozásában a CLCS állást foglalt, a Vøring-fennsík, amely hatalmas, 1300-1500 méter mélyen elhelyezkedő képződmény, amelyről a norvégok által betérjesztett adatok alapján egyértelmű, hogy tengeri kiemelkedésnek tekinthető, amely a norvég kontinentális perem természetes alkotóeleme. A tőle északnyugatra húzódó Vøring-hegynyúlvány ezzel szemben az adatok alapján ugyan a norvég szárazföld tenger alatti meghosszabbodása, de az adatok alapján az is látszik, hogy a fennsíktól teljesen eltérő fejlődéstörténeti és geológiai jellege van, így a CLCS véleménye alapján nem tekinthető az UNCLOS 76. cikk (6) bekezdése szerinti olyan tenger alatti kiemelkedésnek, amely a kontinentális perem természetes alkotóeleme.⁵⁵

A probléma gyakorlati megjelenése elsősorban az orosz igényekkel kapcsolatban merül fel: a vitatott terület két, a szibériai szárazföldről egészen Grönlandig húzódó, hatalmas tenger alatti hegységrendszer, a Lomonoszov-és a Mengyelejev-hátság. Kérdés, hogy ezek minek minősülnek: óceáni hátságnak, tengeri hátságnak, vagy tengeri kiemelkedésnek? Az oroszok azt állítják, hogy a hátságok az eurázsiai kontinentális perem természetes alkotóelemei, így az UNCLOS 76. cikk (6) bekezdése szerinti tengeri kiemelkedések. A dánok és a kanadaiak viszont az észak-amerikai kontinens kontinentális peremének részeként tekintenek rájuk,⁵⁶ az USA szerint pedig önálló vulkanikus eredetű közetrétegek, amelyek teljesen függetlenek az amerikai és az eurázsiai közetrétegektől.⁵⁷

Egyelőre a CLCS gyakorlata alapján nem lehet megjósolni sem a még el nem bírált igények sorsát, a norvég-dán-izlandi példa pedig a CLCS előtti eljárást megelőző kooperáció fontosságára hívja fel a figyelmet, azonban arra az esetre is gondolni kell, ha a vitákat nem tudják ilyen módon rendezni az államok.⁵⁸

IV. A megoldás kulcsa: kooperáció

A kontinentális talapzat 200 tengeri mérföldön túli külső határának meghatározása viszont szükséges, hiszen enélkül nem lehet pontosan megállapítani, hogy meddig terjednek az állami jogosítványok, és mikortól beszélhetünk a tengerfenékről, mint az emberiség közös örökségéről, a Nemzetközi Tengerfenék Hatóság kizárólagos joghatósága alá tartozó területről.⁵⁹

⁵⁴ Ld. 53. jegyzet 7.3.1. pont.

⁵⁵ CLCS Recommendation to Norway 73-74. pont.

⁵⁶ Isted: i. m. 358. o.; Huebert, Rob: Northern Sovereignty and Canadian Foreign Policy. <http://www.cdfai.org/PDF/Northern%20Interests%20and%20Canadian%20Foreign%20Policy.pdf> (2011.01.29.)

⁵⁷ United States of America: Notification Regarding the Submission Made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf, at 2, Ref. No. CLCS.01.2001.LOS/USA (Mar. 18, 2002) (attaching U.S. submission dated February 28, 2002).

http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/rus01/CLCS_01_2001_LOS_USAtext.pdf (2011.01.31.) Spielman: i. m. 333-334. o.

⁵⁸ Ld. Murphy, Ireland: Coordinated, Harmonized or Joint Submissions to the Commission on the Limits of the Continental Shelf. <http://www.gmat.unsw.edu.au/ablos/ABLOS08Folder/Session2-Paper1-Murphy.pdf> (2011.02.19.)

⁵⁹ Ostroff: i. m. 33. o.; V. Ivan Bunik: Alternative Approaches to the Delimitation of the Arctic Continental Shelf. In: IELR 2008. évi 4. sz. 116. o.

A CLCS hatásköre nem terjed ki az elhatárolási kérdések rendezésére,⁶⁰ és az UNCLOS 291. cikkének értelmében a CLCS nem is vehet részt az államok közötti, kontinentális talapzatot érintő viták bírói rendezésében, nem utalhat nemzetközi bírói fórumok elé ügyet, illetőleg felperesként sem jelenhet meg előttük.⁶¹ Másrészt a CLCS döntései is védettek, azok végleges jellegéhez hozzátartozik az is, hogy az ajánlások tartalmát nem vitathatja sem bírói fórum, sem a Tengerfenék Hatóság.⁶² Az UNCLOS a felmerülő vitás kérdések rendezésére vitarendezési mechanizmust tartalmaz: a Nemzetközi Tengerjogi Bíróság; a Nemzetközi Bíróság; választottbírószám; vagy eseti választottbírószám áll az államok rendelkezésére. A legproblematiszabban állam, Oroszország azonban az UNCLOS aláírásakor fenntartást tett a kötelező vitarendezési mechanizmust előíró 286. cikkhez,⁶³ ahogyan Dánia és Kanada is.⁶⁴ Norvégia az egyetlen Arktisz-állam, amelyik csak a választottbírói eljárást zárta ki jogvita esetén.⁶⁵

Mit lehet akkor tenni az egymást átfedő igények esetében? Kizárólag az államok belátására lehet apellálni, hogy saját érdekükben rendezzék a delimitációt, ha már végső soron úgyis meg kell állapodni benne, amennyiben hasznosítani szeretnék a területet.⁶⁶ Kiemelendő ugyanakkor, hogy lehetőség van arra is, hogy ne bírói ítélet, hanem tanácsadó vélemény teremtsen konszenzust, és tisztázza a jogi kérdéseket. Erre a Nemzetközi Bíróság, a Nemzetközi Tengerfenék Hatóság, illetve a Nemzetközi Tengerjogi Bíróság esetében van lehetőség.⁶⁷ Tekintettel arra, hogy ezek a döntések jogilag ugyan kötelező erővel nem bírnak, így az államok esetleg bátrabban fordulnának ilyen módon egy külső szervhez, viszont a vélemény objektív színezetet adhatna az egyéni érdekekkel, és hatalmi kérdésekkel erősen átszőtt problémakörnek.⁶⁸

Szóba jöhet esetleg a WTO alternatív vitarendezési mechanizmusa, mivel olyan megoldást kínál, amelyet az UNCLOS nem: nem eltávolítja a vitában résztvevő feleket, alperest, illetve felperest kreálva belőlük, hanem inkább összehozza őket a közös megoldás kialakítása céljából. Sokkal több irányítási jogot hagy a feleknek a döntés végső kialakítása vonatkozásában azzal, hogy őket sarkallja a megoldás kialakítására. Az együttműködés későbbi alakulásában sokkal inkább kedvezően hat egy ilyen módon hozott konszenzus, mint

⁶⁰ Matz-Lück: Nele: Planting the Flag in the Arctic Waters: Russia's Claim to the North Pole. In: Goettingen Journal of International Law 2009. évi 2. sz. 245. o.

⁶¹ Vicente Marotta Rangel: Settlement of Disputes Relating to the Delimitation of the Outer Continental Shelf. In: International Marine & Coastal Law 2006. évi 3. sz. 347. o.; Noyes: i. m. 1238. o.

⁶² Noyes: i. m. 1239. o.

⁶³ UNCLOS, Russian Federation: Declaration upon Signature (10 Dec. 1982).

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Russian%20Federation%20Upon%20signature (2011.02.13.)

⁶⁴ UNCLOS, Canada: Declarations Upon Ratification (7 Dec. 2003).

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Canada; UNCLOS, Denmark: Declarations Upon Ratification (16 Nov. 2004).

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Denmark%20Upon%20ratification (2011.02.13.)

⁶⁵ UNCLOS, Norway: Declarations Upon Ratification (June 24, 1996).

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#Norway%20Upon%20ratification (2011.02.13.)

⁶⁶ Matz-Lück: i. m. 254. o.

⁶⁷ Noyes: i. m. 1255-1262. o.

⁶⁸ Ld. Kovács, Péter: Ítélet tanácsadó vélemény köpönyegében – avagy van-e harmadik típusú eljárás a nemzetközi bíróság előtt? Szélgjegyzetek a Nemzetközi Bíróságnak a palesztinai területen épített fal tárgyában adott tanácsadó véleményéhez. In: Iustum Aequum Salutare 2008. évi 1. sz. 12-22. o.

egy klasszikus bírói eljárás során született ítélet.⁶⁹ Összegezve: a kontinentális talapzat külső határának megvonásánál is elsősorban a kooperáció és a megegyezés a két kulcsfogalom.

⁶⁹ Tan Wei-En – Tsai Yu-Tai: After the Ice Melts: Conflict Resolution and the International Scramble for Natural Resources in the Arctic Circle. In: Journal of Politics and Law 2010. évi 3. sz. 94-95. o.